

I literära kretsar.

ill man riktigt lära känna vår tids Stockholm, försummar man icke att göra bekantskap med äfven dess literära kretsar, hvilka naturligtvis äro något olika gamla Stockholms, icke blott föregående århundradens, utan äfven under vårt århundrades första årtionden. På sjuttonhundratalet berodde ännu de vittra idrotterna i väsentlig grad af den bevågenhet som de kunde tillvinna sig af rikets stora och i synnerhet af kungafamiljen, och det hängde i långt in på adertonhundratalet. Nu är det annorlunda. Nu går man icke till en excellens och tigger en premie för sitt manuskript eller låter excellensen kostna på tryckningen, utan man begifver sig till en affärsman, hvars yrke är att förlägga böcker och genom honom vädjar man till den mäcenat som kallas den stora allmänheten — så vida skriftställaren icke finner fördelaktigare att vända sig till en tidningsutgivare och göra sig själf till tidningsman. I så väl det ena som det andra fallet betraktas hans bok eller tidningsartikel som en vara, hvars pris bestämmes efter dess begärlighet.

Vi ha redan förut fäst uppmärksamhet därpå, att tidningarna allt mera inkräkta på böckerna och därför draga till sig äfven verkliga skriftställare, fastän dessa ha en svår täflan att utstå med de allt rikare nyhetsjägarna. Detta är ingalunda utan inflytande på de literära kretsarne och visar sig bland annat däruti, hvad vi i ett föregående kapitel anmärkt, att benämningen »literatör» nu mera användes i bemärkelsen tidningsman.

Af dem som nu skrifva i tidningarna skulle det för hundra år sedan icke ha varit få som diktat till höge herrars lof och af sådana emottagit mer eller mindre frikostiga »subsidier» eller genom en Schröderheims bemedling sökt uppmuntran från Gustaf den tredje eget penningsskrin. I våra dagar sökes blott den stora allmänhetens gunst, och genaste vägen dit anses vara tidningsvägen. Dalin skref visserligen en tidning, Kellgren likaså, men tidningsmän i samma bemärkelse som flera bland vår tids författare voro de ingalunda, och det var icke tidningarna som utgjorde deras fasta »existensmedel», men hade de lefvat i våra dagar, skulle nog också de ha gjort sig till tidningsmän af samma slag som nu. Huruvida vitterheten vunnit därpå, vilja vi icke afgöra, men visst torde dock vara, att mäcenatskapet ofta var mera till skada än gagn.

Voro författarnes förhållanden i gamla Stockholm olika mot vår tids, så hade äfven de literära kretsarne ett annat utseende, och ännu för få årtionden sedan voro de ganska olika mot nu. Mäcenatskapet var visserligen icke det samma som förr, sannolikt till föga skada för literaturen, men kamratskapet mellan de verkliga literatörerne höll sig länge på samma ståndpunkt, och när man nu läser därom, t. ex. i Emilie Carléns »Minnen af svenskt författarelif» eller Birger Schöldströms »Bakom fäld ridå», kan det nog tyckas, att detta lif var både gladare och innehållsrikare än det som lefves af nutidens författare. Man bör dock icke glömma, att afståndet ofta förskönar och att man vanligtvis är alt för benägen att upphöja det förflutna på det närvarandes bekostnad. Annorlunda var lifvet i de literära kretsarne, det är obestridligt, men att det var bättre än nu torde ej vara bevisadt. I ett afseende, det ekonomiska, var det otvifvelaktigt sämre. Literatören lefde mera för stunden, med en ovilja mot livvets praktiska sida, som nu för tiden hör till undantagen. Han var i allmänhet, såsom Blanche skref om G. H. Mellin, »fattig och lefvande för dagen».

Benämningen »literärt proletariat» torde ha varit mera berättigadt förr än nu, ehuru det visst icke är alldeles oberättigadt nu heller. Det har dock varit vår tid förbehållet, att en svensk författare verkligen lefver på sin penna, om han ock lefver knapt samt äfven i de flesta fall måste ha något så när visst att räkna på i en tidning. Förr hade literatören alltid någon anställning bredvid literaturen, vare sig i statens, kyrkans eller skolans tjänst, så vida han ej, såsom August Blanche, egde enskild förmögenhet. För fyra årtionden sedan förvånade man sig öfver Talis Qualis, som utan någon offentlig tjänstebefattning slog sig ned i Stockholm för att med författareskap föda sig och familj, men han hade dock att påräkna en liten hjälp för

medarbetareskap i Stockholms Dagblad. Nu fins det verkligen författare här som lefva utan fast anställning ens i en tidning, och så knapt de än må ha, torde de dock i ekonomiskt afseende icke vilja byta med de kretsar, i hvilka G. H. Mellin, för fyrtio och femtio år sedan, var medelpunkten.

Någon medelpunkt i 1880-talets literära stockholmskretsar fins egentligen icke. Vi ha våra stora och små sällskap, men i dem gifves just icke någon personlighet så framstående, att han kan fast samla de öfriga omkring sig.

Svenska akademien har nog ännu sin trollmakt öfver en del af allmänheten, men herskande är hon icke och såsom medelpunkt för det literära lifvet kan hon ingalunda anses. Akademiens anspråk på att vara »laga domstol» i den vittra smaken fasthållles ej ens af henne själf, och den som känner flertalet af akademiens ledamöter vet, att de icke hysa några öfverdrifvet höga tankar om sitt vittra och lärda sällskap. De äro gamle, anspråkslöse män, som icke göra något väsen af sig och endast med ett mildt småleende bemöta de ej sällan kitsliga utfallen mot akademien. Ovanligt är det icke att höra, i synnerhet bland unga literatörer, akademien grymt hånas, men sådant har ingalunda förekommit först på 1880-talet. Det har händt, att en och annan af de grymmaste bespottarne vid mera mogen ålder tacksamt mottagit inväljandet i akademien för att sedan i sin ordning göras till föremål för grinet. Sällan har akademien visat sig långsint, och aldrig har väl någon af hennes forna begabbare vägrat att efterkomma en inbjudning att sitta ned i hennes krets, vore det ock på den stol som den värst begabbade förut innehaft.

Hvilket anseende eller icke-anseende som akademien för öfrigt än må ha, är det dock ett sakförhållande, att hennes högtidsdagar höra till eftersökta stockholmsnöjen. Om dessa högtider icke längre äro nationalfester, till hvilka akademiens stiftare ville göra dem, firas de dock fortfarande med den ståt som höfves en kunglig inrättning. Festrummet är stora börssalen, som med sitt borgerliga ursprung dock ofta inom sina väggar hyst det förnämsta af Stockholms börds- och bildningsaristokrati. Så är det också hvarje 20 december, Svenska akademiens högtidsdag, och allmänheten gör stora ansträngningar för att få inträdeskort samt skyndar i god tid den aftonen till börshuset. Man vandrar mellan de i förstugor och trappor paraderande gardisterna som, högtiden till ära, förvandlats till granadörer med björnskinnsmössor, alldeles som vid kröningar, kungliga begrafningar och riksdagsinviningar. Björnskinnsmössorna skola naturligtvis utgöra särskilda bevis på den aktning staten är skyldig »en inrättning, hvar vid», såsom Tegnér skref för sju tio år sedan, »våra största namn i

senare tider äro fästa och som, man tänke för öfrigt huru man vill, utgör en väsentlig del af vår nationalära.»

Redan en god stund före den till festens början utsatte timmen, kl. 7 e. m., är salen fylld af vittert och vitterhetsälskande stockholmsfolk, blandadt med en och annan främling. Nog kan man göra sig lustig öfver »gubbarna i akademien», men man går gärna och ser på dem midt i värsta julbrådskan. Allmänheten uppträder som en fin och högtidsklädd skara. De allra flesta herrarne ha svart frack och hvit halsduk, och om damerna icke äro balklädda, har detta sin grund otvifvelaktigt endast däruti, att det skulle vara alldeles omöjligt att få sig en enda vals mellan dessa täta stol- och bänkrader, äfven förutsatt att akademien vore benägen för en »Aufforderung zum Tanze».

Kring ett stort bord midt på golvet och höjda öfver den omgifvande mängden sitta så många af de odödlige aderton som bo i Stockholm eller som trotsat ett vanligtvis oblidt decemberväder för att från aflägsna landsdelar infinna sig. För hvarje plats brinner ett ljus, platsen må för tillfället vara upptagen eller icke.

På en vid salens ena långvägg uppförd låg läktare synas medlemmar af kungafamiljen, hvilken aldrig försummar att infinna sig på en sådan afton. Konungen är naturligtvis akademiens höge beskyddare.

C. D. af Wirsén.

Akademiens direktör, tillsatt för ett halft år, öppnar sammankomsten med ett tal som icke talas, utan läses innantill. Allmänheten begagnar kanske tiden för att studera de odödliges mänskliga utseende, och de som icke känna alla närvarande akademister söka fylla sitt kunskapsförråd i det afseendet.

Där nere vid bordets ena ände synes akademiens ständige sekreterare, skalden C. D. af Wirsén, idealismens härförare, en ledamot för hvilken i synnerhet damerna tyckas intressera sig, icke *de* damer som älska den nyare riktningen i litteraturen — dessa infinna sig vanligtvis icke — men *de* som troget fasthålla vid den gamla »skaldekunsten och vältaligheten i alla dess tillhörande delar, jämväl uti den som tjänar att tolka den himmelska sanningen.»

Såsom sekreterare ha förut följande ledamöter särskildt förenat sina namn med akademiens: N. von Rosenstein, F. M. Franzén, B. von Beskow, C. R. L. Manderström, således jämte den nu varande fem på mer än hundra år. På stolen n:r 8, hvilken Wirsén såsom ledamot innehar, sutto förut efter hvarandra tre skaldar: J. G. Oxenstjerna. E. Tegnér och C. W. Böttiger.

Vid sekreterarens ena sida synes den af akademiens ledamöter som otvifvelaktigt vördas högst af alla svenska fosterlandsvänner, frih. L. De Geer, hvilken från ungdomsåren förde ett literärt namn med sig till statsmannavärfven samt ännu i ålderdomen älskar och främjar den verkliga literaturen. »Statsmannen behöfver icke blygas för literatören», skref Blanche en gång om samme man, och han skref äfven: »Det sägs, att en statsmans hjärta lär frysa till, stelnar och blir hårdt. Lyckligt, om då återstår något af den poetiska glöd som var ungdomstidens lif och alstringskraft!»

L. De Geers stol, n:r 17, har förut innehafts af J. Murberg, G. M. Armfelt, G. af Wetterstedt och C. M. Strinnholm. Den nu varande innehafvaren har suttit där ända från 1862 och är följaktligen äldste ledamoten i akademien.

På sekreterarens andra sida sitter estetikern, literatur- och konst-historikern, professor G. Ljunggren, hvilken icke skyr den långa vägen från Lund för att vara närvarande på akademiens högtidsdag. Han tillhör ej nya Stockholm, men de vittra bland hufvudstadens invånare hälsa alltid med tillfredsställelse hans besök här.

L. De Geer.

Innehafvarne af denna stol, n:r 18, ha förut varit N. L. Sjöberg, som vann andra priset vid akademiens första prisutdelning, A. F. Skjöldebrand, P. H. Ling, P. D. A. Atterbom och J. H. Thomander.

Stolen n:r 16, på andra sidan om G. Ljunggrens, är nu V. Rydbergs, hvars personlighet alltid skådas med stort intresse, men som kanske många bland den närvarande allmänheten icke känna, så mycket de än äro bekanta med hans arbeten och så stort värde de än sätta på hans snillrika författarskap. Han synes just icke mycket ute i den stockholmska offentligheten.

Före Rydberg ha på samma stol suttit C. G. af Leopold (i 43 år), S. Grubbe, J. Hwasser och C. W. A. Strandberg.

Bredvid Rydberg synes ett käckt och lefnadsfriskt ansigte. Det tillhör C. R. Nyblom, den bekante upsalaprofessorn, ständigt lika ungdomlig, ehuru han redan i ett par och tjugu år innehaft sin professur och suttit tio år i akademien.

Nybloms företrädare på stolen n:r 14 ha varit G. M. Armfelt (under sin första tid i akademien), M. Ramel, E. G. Geijer och E. Fries.

Närmaste grannen är en stockholmskald, som mången förvånat sig öfver att se i svenska akademien, ehuru man erkänt honom som

en storhet på ett annat område. Det är A. Anderson, den berömde läkaren, f. d. professor vid Karolinska institutet, hvars blygsamhet kanske utgjort förnämsta orsaken, att hans viltra egenskaper äro så föga kända bland den stora allmänheten, men som skalderna i akademien sökte upp för halft annat årtionde sedan och bjödo taga plats vid deras sida. »Att det icke gifves bättre medel mot det onda än att idka skaldskap, det vet nog du som är läkare och kär för sånggudinnorna», sjöng en grekisk skald för ett par tusen år sedan, och det må väl ännu gälla, fastän Anders Anderson dolt sina verser, liksom han fruktat, att de skulle skada läkekonsten.

Andersons stol, n:r 12, har innehafts af E. Schröderheim, J. R. Blom, G. F. Wirsén, B. von Beskow och C. G. Strandberg.

»Hvarför står stolen n:r 10 tom?» frågar en med förhållandena mindre kunnig bland åskådarna.

Tom är den stolen visst icke alltid, men ofta dock under senare år. Det är grefve Carl Snoilskys plats. Innehafvaren bor i främmande land, men underlåter icke att tidt och ofta låta erfara huru fosterländsk hans sångmö är, och sångaren själf tillhör otvifvelaktigt vårt nya Stockholm. Då han, som ofta sker, kommer på besök till sin födelsestad, är han ingen främling för oss. Man frågar icke »hvem är det?» Man ropar gladt: »Se Snoilsky, skalden är här!»

Stolen n:r 10 har förut varit upptagen af A. af Botin, Ch. B. Zibet, G. Lagerbjelke, C. F. af Wingård, H. Reuter Dahl och P. Genberg.

Stolen närmast derintill, n:r 8, är nu C. D. af Wirséns, men står för tillfället tom, enär innehafvaren utöfvar en särskild tjänst i akademien. Såsom sekreterare har han nämligen sin plats vid ena ändan af bordet.

C. Snoilsky.

A. Anderson.

På stolen n:r 6 sitter en gammal herre, hvars anletsdrag sannolikt icke äro bekanta för det yngre stockholmslägtet, men som dock hör till nya Stockholm. Han är också skald och heter F. A. Dahlgren. För mer än fyrtio år sedan uppfördes på kungl. teatern hans tal-, sång- och dansspel »Vermländingarne», och det spelet spelas ännu till allmänhetens förnöjelse. Bland annat har han gjort sig förtjänt om

Stockholm genom de »Anteckningar om Stockholms teatrar» som äro alla våra teatervänners lika nöjsamma som pålitligt vägledande hjälpreda — ty värr dock endast till för ett fjärdedels århundrade sedan. Hans nu mera nära femtio år gamla akademiska afhandling »Om de grekiska romanerna» torde vara okänd för flertalet stockholmare.

F. A. Dahlgren.

Under det han sysselsatte sig med den romanliteraturen och skref det af akademien belönade skaldestycket »Sappho på Leukas», var han också en flitig öfversättare af teaterstycken från olika språk och lät oss slutligen få höra de kvickaste och mest ursprungsfriska »Viser på varmlanske tongmåle, deckta åttå Fredrek på Rannsätt», af hvilka 1886 utkommo »Gamle å Speller nye å Sprett sprang nye». Med allt detta »varmlanske», har F. A. Dahlgrens lifsgärning dock till största delen ut rättats i Stockholm.

Platsen har innehafts af J. Wingård, A. G. Mörner och A. A. Grafström, således, liksom stolen n:r 8, af blott fyra under hundra år.

Närmast till denna stol står n:r 4 med biskop C. H. Rundgren, J. H. Kellgrens, J. Stenhammars, C. A. Flemings, C. A. Agardhs och F. F. Carlsons efterträdare, och längst ned vid denna sida af bordet sitter, på stolen n:r 2, Gunnar Wennerberg, hvilken redan i ett par och tjugu år varit ledamot af akademien. Hans anletsdrag äro väl kända i Stockholm och, ehuru under långa tider frånvarande, är han dock alltid en af hufvudstadens mest bekanta och omtyckta personligheter, här, liksom öfver allt i Sverige, ansedd såsom vår nu lefvande mest populära skald. Det är icke den akademiska stolen, som gör Gluntarnes skald till en höfding i de vittra leden, men akademien kan ej vara den skalden förutan, och visst är att han, liksom Snoilsky och Rydberg, mer än många andra gifver glans åt den »vittra areopagen».

G. Wennerberg.

På stolen n:r 2 sutto förut C. F. Scheffer, A. N. Edelcrantz, C. P. Hagberg och Ch. E. Fablerantz.

Låter man så blicken glida öfver till bordets andra sida, finner man just ingen af det *vittra* sällskapet — det är hufvudsakligen företrädt på den redan mönstrade sidan — förr än man kommer till stolen n:r 13, men han är vanligtvis tom. Innehafvaren, C. A. Kullberg, bor långt från Stockholm. De mera vetenskapliga än vittra akademisterne H. Forssell, C. G. Malmström, T. Wisén, Es. Tegnér, C. T. Odhner och den kyrkliga vältalighetens ombud A. N. Sundberg betraktas af allmänheten kanske med icke fullt så stort intresse som skalderne och de egentlige literatörerne.

H. Forssells stol, n:o 1, har förut innehafts af A. J. von Höpken, N. F. Gyldenstolpe, J. O. Wallin och A. Fryxell. — På stolen n:o 3, nu C. G. Malmströms, sutto förut O. Celsius, J. A. Tingstadius, C. G. von Brinkman, A. E. Ihre, J. Börjesson och H. M. Melin. — N:o 5, nu prof. T. Wiséns, har egts af M. von Hermansson, M. Lehnberg, J. A. Lindblom, C. von Rosenstein, J. Berzelius och J. E. Rydqvist; n:o 9, nu prof. Es. Tegnér, af G. G. Adlerbeth, H. Järta, C. D. Skogman och H. Hamilton; n:o 11, nu riksarkivarien C. T. Odhners, af N. von Rosenstein, L. M. Enberg (i 41 år) och B. E. Hildebrand. Den stol, n:o 15, som nu innehafves af ärkebiskop Sundberg, har tillhört C. G. Nordin, C. B. Rutström, J. D. Valerius och Ch. R. L. Manderström.

På stolen n:r 7 syntes ännu för kort tid sedan en gammal herre med ytterst lifligt minspel, *så* lifligt, att det kunde vara vågsamt att se på honom, då man ville i öfverensstämmelse med ställets hälgd hålla sig allvarsam. Det var professor W. E. Svedelius som satt på den stolen och lät sina lifliga själsstämningar afspegla sig i det rörliga anletet.

N:o 7 har förut innehafts af F. A. von Fersen, A. G. Silfverstolpe, A. C. af Kullberg och C. A. Hagberg.

Men direktörens tal är till ända. Man har fått bekräftelse på hvad som redan ett par veckor förut öppet omtalats bland allmänheten, att den eller den unge skalden erhållit akademiens andra pris och att några andra unga skalder utmärkts med lägre belöningar. Man känner sig således öfvertygad, att skaldekonsten icke är utdöd i Sverige, och för att gifva ett handgripligt bevis därpå och låta allmänheten se huru en prisbelönt poet ser ut, fattar sekreteraren tag i den af akademien utmärkte och släpar honom fram till ordföranden, som med några vänliga, uppmuntrande ord till honom öfverlemnar en guldmedalj, hvarefter belöningsföremålet åter släpas till baka till den upphöjda plats bak om de odödlige, hvarifrån han kan beskådas af mängden och måste höra på sekreterarens uppläsande af långa stycken ur den pristilldömda skriften.

Är det flere lyckliga skalder som vunnit pris samtidigt — täflingskrifterna kunna räknas dussinvis — upprepas samma ceremonier för hvar och en af dem. Någon gång händer det, att till och med *första* priset utdelas, men mycket sällan nu för tiden. Efter att 1860

ha tillerkänts Frithiof Grafström, var det först efter en mellantid af tjugutvå år som det åter utdelades och tillföll då K. Warburg samt har sedan, 1886, tillerkänts H. Tigerschiöld och, 1888, E. Fredin. Innevarande årtionde har således varit vittne till tre stora pris, då 1870:talet icke såg till ett enda.

Så läses äfven upp ett äreminne kanske, och det är må hända någon ny ledamot som gör sitt inträde, i hvilket fall högtidsdagen är så mycket festligare och lifligare eftersökt af allmänheten.

Det har sagts, att svenska akademiens ledamöter kunna delas i »literate» och »illiterate», men det är naturligtvis ett elakt skämt. Visserligen finnas ledamöter, hvilkas »bagage littéraire» anses mycket lätt, och det händer, att man hör hviskas ett och annat i det afseendet äfven i stora börssalen, men resgodset må ha varit lätt eller tungt på färden upp till parnassen, så mottages den nykomna brodern där alltid med öppna armar, och allmänheten lyssnar med stort intresse till hans inträdestal och till de vackra ord som direktören med anledning däraf yttrar.

Allmänheten håller tappert ut, fastän hettan är odräglig och trängseln fortsättes långt ut i förstugorna bland björnskinnsmössorna och i de kalla kapprummen. Och likväl kan man dagen därpå få höra på operakafét, i »Gropen» och på en och annan middagsbjudning, att ingen menniska nu mera bryr sig om svenska akademien. Alldeles det samma sade man för några årtionden sedan inne hos mamsell Rose, på Franska värdshuset och i den tidens middags-samkväm.

* * *

Vi finna oss en annan afton i ett annat samkväm, icke akademiskt, snarare i motsägelse mot akademien, ehuru man äfven här kan träffa på någon ledamot af denna, en af de fria och själfständiga som utan olägenhet umgås med medlemmar af olika partier. Mest ser man dock dem som kallas »unga Sverige».

Det är icke först i vår tid man hör det namnet. Redan för bort åt femtio år sedan talade man i Stockholm om »unga Sverige», och det var, såsom här ofvan antyddes, omkring G. H. Mellin som de hvilka hörde till den flocken hälst samlade sig. Hans namn var då af mycket god klang och obestriddigt ett bland de mest kända. Hans arbeten voro spridda och lästa öfver allt, framhållna af kritiken såsom mönster, icke blott hvad beträffade stilens korrekthet och klarhet, utan äfven för den anda af allvar och sedlighet som genomgick dem . . . »Allvar och sedlighet», det var *den* tidens »unga Sverige»,

utropar kanske nu någon af de gamla som icke vill erkänna de egenkaperna hos *vår* tids. Må man dock icke förhastas sig i sitt omdöme! Om sedligheten uppfattas något besynnerligt och kanske hos en och annan af de unga icke mätes efter rätta måttstocken, kan dock ej nekas, att allvaret är lika stort som hos tretio- och fyrtiotalens författare, må hända också något större. Detta gäller för öfrigt ej blott literaturen, utan äfven konsten. Det är kanske litet för mycket allvar någon gång, och det kan ju lätt öfvergå till tyngd och tråkighet.

Sällskapet, där vi för tillfället befinna oss, är dock visst icke tråkigt. Herrar och damer, de flesta personer af pennan, några få konstnärer, samtala lifligt i spridda grupper. De äro af olika ålder, men de allra flesta räknas till de unga, äfven om prestbetyg och ansigtsrynkor vittna om att lifvets ungdomsår äro för länge sedan förbi. Att det i hvad fall som helst är ett lifaktigt samkväm, finner man snart. Någon gång varder samtalet allmänt, och en fråga af mer än vanligt intresse dryftas gemensamt. En annan gång, men det hör till undantagen, läser en af sällskapet upp något ur sitt nyaste, ännu ej utgifna arbete. Materiel välfägnad saknas icke, men betraktas aldrig som hufvudsak, och det var under några år en öfverenskommelse mellan familjer med literära medlemmar, att de skulle ömsevis sammanträffa hos hvarandra och dit inbjuda äfven utom stående personer med literära intressen, men vid hvilka tillfällen den materiela välfägnaden skulle inskränkas till det minst möjliga. Denna öfverenskommelse, hvilken dock icke alltid iaktogs i hela sin stränghet, gaf upphof till skämtnamnet »svältringen». Dennes aftnar voro lifligt eftersökta, och på dem svalt man hvarken lekamligt eller andligt. Det var literära salonger af ganska stort intresse.

Vi inträda en afton hos en af våra mest framstående författarinnor. I hennes lilla salong är det fullt med skriftställare af båda könen. Där synes »unga Sverige», men många ock af andra literära riktningar, i allmänhet dock, kan man säga, af frisinnade åsikter. Det var i synnerhet vid medlet af årtiondet och under ett par därpå följande år som det var allra lifligast i denna salong, liksom då märktes största lifvet och äfven största bullret i vår literatur.

Under det föregående årtiondet hade den nyare literaturströmmingen icke hunnit riktigt fram till våra trakter. Det var endast en och annan våg som skvalpade upp vid stranden. Allmänheten var nöjd med *den* Snoilsky som framträdte i de första dikterna och sonetterna samt med Wiršéns och Edvard Bäckströms lyrik. I de literära kretsarne nöjde man sig med att klaga öfver den tvinande alstringen på vitterhetens fält, hvilket dock icke hindrade hvarken Lea, Frans Hedberg eller flera andra att dikta såsom de hade diktat både tio och

tjugu år förut. Att, såsom Georg Brandes, påstå, det den poetiska alstringen varit så godt som fullständigt afstannad, skulle vara öfverdrift, men stillsamt var det onekligen.

Då kom luftningen närmast från Danmark, som hastigt vaknat upp under intryck från de »stora kulturlanden», men också till ej ringa del under särskild påverkan af nyss nämde literärkritiker, och det vardt lif i äfven *våra* literära kretsar samt alstringslust hos våra i synnerhet unga literatörer. Främst stod August Strindberg, ursprunglig och redan förut stridsfärdig, men ganska visst icke utan påverkan från nyss nämnda håll. Redan i början af 1870-talet hade han uppträdt, men då under nyss angifna, mindre fördelaktiga omständigheter. Först 1877 väckte han någon egentlig uppmärksamhet genom sin bok »Från Fjärdingen och Svartbäcken» och året därefter

med första upplagan, den versifierade, af skådespelet »Mäster Olof». Äfven Strindberg tillhör således i sitt första skede »sjutiotals författare», hvilka dock, enligt »unga Sveriges» åsigt, skulle vara nästan förhistoriska fänomen.

Hans egentliga afgörande arbete var dock »Röda rummet». Därmed hade »unga Sverige» höjt fanan, under hvilken några mycket oerfarna, men kanske just därför synnerligt oförsagda författare drogo till strid mot både det som förtjänade att bekrigas och det som borde aktas och lemnas i fred.

A. Strindberg.

Strindberg själf har aldrig tillhört någon »literär salong» och skulle otvifvelaktigt icke trifvas i dem som voro så lifaktiga något efter åttiotalets midt, men han har icke därför varit utan inflytande på nya Stockholm. Anförare för något parti har han egentligen aldrig varit, men af alla som räknas till »unga Sverige» har han dock fäst största uppmärksamheten på sig äfven då han förfäktat åsigtter som ingalunda äro unga, utan tvärt om smaka af ett för länge sedan förgånget barbari. En och annan af de unga har visserligen låtit inverka på sig äfven i sist nämnda fall, men så mycket än talats om »kotteri-väsen», torde man dock ej med fog kunna framvisa något egentligt parti af samma art som de literära partierna i Danmark. Det har ej sagnats uppmaningar från just det landet, att man äfven i Sverige borde bilda och fast sammanhålla ett literärt vänsterparti, hvilket skulle kunna trycka sin stämpel på lifvet i vår hufvudstad, men något

sådant har aldrig kommit till stånd. Allra minst har partiväsendet visat sig i umgängeslivet.

Det är en afton hos en af våra mest framstående författarinnor, sade vi. Viktor Rydberg och Sophie Kowalevski sitta i gladt samspråk med ett fruntimmer, hvars person en af hennes eget kön, i tidskriften Dagny, på ett lika sympatiskt som träffande sätt skildrat och framställt såsom den hvilken ständigt roar med sina kvicka infall och hvars glada lynne också framkallar andras. Denna skildring låter dock icke ana alt det djupa allvar som gjort Alf-hild Agrells dramatiska författarskap till ej blott ett så viktigt inlägg i en af samtidens viktigaste frågor, utan äfven gifvit det en så fullt konstnärlig prägel, under det hennes allmogeskildringar med humorns friska kraft gjort oss förtrogna med mycket af det som utgör det svenska folklynnets innersta kärna.

Alf-hild Agrell.

Till gruppen sluter sig ett tredje fruntimmer, »en personlighet som man ej kan undgå att märka», försäkrar skildrarinnan i Dagny och tillägger, att »hon för sig med värdighet, talar lifligt och ener-

giskt, med någon svårighet för bokstafven r. och bär sitt hufvud med det rika, litet oregerliga, gråsprängda håret med en viss öfverdådig käckhet, under det hennes glada, lifliga ögon tyckas uppfatta och observera allt.» Det är fru Edgren-Leffler, hvilken sysselsätter sig med alla närvarande och vänder sig äfven till en annan grupp, där man ser ett par mörklagda herrar i ifrigt samspråk. Den ene är Ernst Lundquist, författaren till skådespel, noveller och romaner, hvilken också hinner med att öfversätta den ena boken och den ena dramen efter den andra, både under eget namn och utan namn, en outtrött-

A. Ch. Edgren-Leffler.

lig arbetare på det literära fältet. Den med hvilken han samtalar är Georg Nordensvan, som är så gammal, att han kan räknas till »sjutio-talets författare». Redan 1877 uppträdde han offentligt, då likväl ej äldre än tjugutvå år, och sedan har hans flitiga penna åstadkommit

ett stort antal novellistiska arbeten samt en mångfald tidnings- och tidskriftsuppsatser i granskning af litteratur och bildande konst, i hvilken senare han också själf arbetar.

E. Lundquist.

Den där herrn som blickar omkring sig med ett begrundande uttryck är Karl Alfred Melin, en af dem som icke föraktar »versböcker», en verklig skald till och med. Och den där unge herrn med det något bleka, men frimodiga ansigtet? Det är Edvard Fredin, som tog akademiens första pris med »Vår Daniel», som icke är Daniel Fallström, den käcke vitterhetsidkaren, utan gamle Daniel Buscovius, prestmannen och landtvinnaren på 1600-talet. Bredvid Fredin synes Hellen Lindgren, estetiker och novellist, och ej långt från honom sitter Amanda Kerfstedt, romanförfattarinnan, i hvars milda leende man finner samma varma människokärlek och fromma lifsåsigt som i hennes böcker. Opartisk och öfverseende, aldrig afvogt stämd mot andra, äfven då deras åsichter strida mot hennes egna, umgås hon också lika obehindradt med de olika literaturriktningarnas representanter, själf aktad af alla.

Men hvem kommer där i dörren? En föga vanlig företeelse, ett utseende, som väcker öfverraskning, en hög fruntimmersskepnad, smärt och rak, ett litet, välformadt hufvud med uttrycksfulla drag och ovanligt stora, klara ögon, kortklippt svart hår med en rak lock öfver pannan, något fint och förnämt på samma gång som ungdomligt tilltalande, men — hon har en krycka under hvardera armen, och man kommer att tänka på något hjälpbehöfvande.

Så inträdde Victoria Benedictsson, personligt obekant för de flesta af oss, men såsom författaren Ernst Ahlgren väl känd och högt aktad. Hon kom sedan flera gånger, sammanträffade där med flertalet af vår literära värld och lyssnade till samtalen. Snart vande man sig vid hennes utseende. Hon hade icke något påfallande i sitt sätt att vara, förekom älskvärd och enkel och kunde till och med synas glad. Ingen som

G. Nordensvan.

kom i hennes granskning kan glömma henne, men i Stockholms literära kretsar var hon blott en förbiskymtande skugga.

Småningom har större delen af sällskapet samlat sig omkring en ung man med ett karaktäristiskt hufvud, ett uttryck af redbar öppenhet, men med skälmen i ögat och ett starkt humoristiskt drag kring munnen. Det är August Bondeson, läkaren, berättaren af friska och innehållsrika bondhistorier. Den som skrattar högljuddast af berättarens omgivning är en kortväxt, något fetlagd herre, med frisk ansigtsfärg och säker hållning. Det är Gustaf af Geijerstam, en af de mest kända bland »unga Sverige». Han föddes 1858, men enligt egen uppgift började han först något senare att skriva böcker. Nu har han hunnit med en hel mängd och äfven vunnit framgång som lustspelsförfattare.

K. A. Melin.

Bredvid honom sitter en mildt leende, mörklagd ung man. Det är dr Oskar Levertin, novellförfattaren, och ännu mörkare synes i gruppen lexikografen i historia och literatur, romanförfattaren, dr Bernhard Meijer. Mellan de två mörke upptäcker man kanske den ljuse Ernst Beckman, och öfver dem höjer sig den reslige dr Robert Geete, biblioteksmannen och »ordklyfvaren».

Amanda Kerfstedt.

En annan aften är samlingsen i en annan salong, där de närvarande kanske utgöra en mera förtrogen krets. Det händer, att man där träffar den annars under senare år i sällskapslivet föga deltagande Josefina Wettergrund, hvilken fortfarande är samma kvicka Lea och, liksom Amanda Kerfstedt, fördragsamt umgås med de olika literaturriktningarnas representanter. I dessa förtroligare kretsar händer det ock, att fru Agrell roar sällskapet med att fritt förtälja, icke uppläsa, en af sina roliga historier från landsbygden. August Bondeson och Alfhild Agrell äro båda mästare i allmogeskildringarna,

den förre mera samlare och upptecknare, den senare mera själfdikande, ehuru alltid i full öfverensstämmelse med verkligheten och utan någon gemenskap med en föregående tids pjunkiga byhistorier.

* * *

Till större delen yttre omständigheter ha orsakat dessa literära salongers upplösning eller åt minstone hvila tills vidare, men icke alldeles utan inflytande därpå torde ock vara, att »frågorna» ej mera äro så brännande som under några föregående år. Åtskilligt som då gjorde mycket väsen af sig är nästan bortglömdt vid årtiondets slut. Strindberg är icke längre profet,

G. af Geijerstam.

och flere af hans anhängare tyckas ha tystnat eller bereda sig på ett lugnare uppträdande. Midt bland den nyaste literaturen lefver mycket gammalt. Så har vår äldsta romanförfattarinna, Emilie Carlén, sett sina arbeten och sig själf firas, då ett halft århundrade förflutit sedan hennes första roman utgafs. Den åttioåriga visar sig dock icke för andra än några få gamla vänner och lefver i fridfull tillbakadragenhet i sitt hem vid Kaptensgatan å Ladugårdslandet. Hon har alltid varit enkel och huslig och visat, att en vitter dam ingalunda måste vara öfverspänd och ovanlig i hyardagslifvet. Hennes lifliga fantasi och rika uppfinningsförmåga ha användts för att göra hennes romaner fängslande, icke för att göra hennes eget lif bemärkt. Det samma kan sägas om äfven öfriga författarinnor i vår tids Stockholm. Talangfulla skildrarinnor af olika slags karaktärer, äro de själfva af det slag som undvika alt uppseende. Stundom glömmes deras egen tillvaro, emedan de aldrig gjort sig påminda genom annat än sina böcker. Så lefver Marie Sophie Schwartz i fullständig tillbakadragenhet och nästan förgäten, fastän hon egt en så ovanligt stor popularitet och har ett namn som är känt äfven i utlandet.

Sådant är dock icke utmärkande för endast författarinnorna. I Stockholm bor en gammal skald som det nya samhället kanske alldeles glömt, om han icke själf mot årtiondets slut bjudit poesiens vänner på »Khalifens äfventyr», en dikt mer än ett halft århundrade yngre än författarens första skaldestycken. Herman Säterberg, medicine doktorn, professorn och ända till för få år sedan föreståndaren för gymnastiskt ortopediska institutet, synes nu mera föga i de literära kretsarne, men besöker man honom i hans hem

Josefina Wettergrund.

bredvid Klara kyrkogård, i hvilket han på ett smakfullt sätt inrättat sig så som en vitter älskare af konsten önskar tillbringa sin ålderdom, finner man den ännu ungdomligt sinnade och ej håller till sitt yttre åldrige skalden lifligt intressera sig för de literära sträfvandena.

Något tillbakadragna lefva också den vida yngre skalden Emil von Qvanten och fru Aurora von Qvanten, den under namnet Turdus Merula kända författarinnan. Men den som diktat Suomis sång och så många andra sköna kväden skall alltid intaga en aktad plats bland vår tids nordiska skaldar, och Turdus Merulas vittra författarskap förbises ej af literaturvännerna.

E. Flygare-Carlén.

Det vittra författarskapet idkas för öfrigt af gammal och ung med föga märkbar skilnad i framgången. Så är Frans Hedberg lika alsterrik på 1880-talet som tjugu och tretio är förut. En samling berättelser, ett teaterstycke på *en* teater, ett annat på en annan, en ny samling berättelser, ett band karakteristiker af dramatiska konstnärer, ett annat band sådana af lyriska — alt det där hinner den flitige skriftställaren med på otroligt kort tid, och det ges knapt något mera betydande festligt tillfälle som ej skall göras ännu festligare genom verser af —ed—, hans lyriska författarmärke. Oskar Wijkander är ej håller ovillig att stränga sin lyra på mellanstunder, då hans dramatiska författarskap hvilar eller då han ej arbetar på någon af de mångfaldiga öfversättningar, med hvilka han flyttar utländsk ny dramatik till kgl. svenska scenen.

H. Säterberg.

På festkvädens område kan dock ingen öfverträffas af Filip Tammelin, den outröttligaste af alla högtidsdiktare. Ser man hr Tammelin, en aktad tjänsteman i kammarrätten, som måste vara ett för

poetiskt begåfvade personer ytterst lifgifvande räkningsverk, träda in i ett sällskap, kan man vara säker på, att han har ett poem i fickan och att han ej undandrager sig att därmed glädja sällskapet.

Men där kommer en helt ung man, som ännu ej skrivit något festkväde — det är åtminstone ej bekant — och som ser ytterst

allvarlig ut. Det är Tor Hedberg, Frans Hedbergs son, en som syftar högt och äfven går på djupet, en novellförfattare som också frestat på dramatiskt författarskap. Det senare odlas rätt flitigt af de yngre, och bland dem är P. Staaff redan nu en framstående lustspelsdiktare med otvifvelaktigt ännu större framtid.

F. Hedberg.

»lik en blyg mimosa i skogen än en iakttagande skribent», och det är likväl just det senare hon är. Hon var det redan, när hon mycket ung uppträdde under märket »Rien», är det otvifvelaktigt ännu mera nu, och nästa årtionde skall sannolikt finna henne bland de främsta.

Det var en tid då författarne i Stockholm gärna togo sig ett skriftställarnamn som skulle dölja deras verkliga, och att det händt för icke länge sedan, kan man se på nyss nämnda »Rien», men i allmänhet har detta bruk nu öfvergifvits, och »unga Sverige» har i synnerhet varit angeläget om att strida under eget namn. Det är nästan endast i fria tidskriften »Ur dagens krönika» som det nu är vanligt att finna författare med nedfäldt visir eller i förklädnad, något hvar på tidskriftens utgifvare dr A. Ahnfelt tyckes sätta stort värde. Ett och annat af där begagnade »noms de guerre» har dock ej kunnat dölja det verkliga namnet, så vida allmänheten bekymrat sig om att gissa ut det. Den eller de som under »Volontaires» mask sökt föra allmänheten bak om ljuset ha slutligen trötat ut uppmärksamheten. Men det fins dock personer som ännu anse, att kritiken rör sig friare, då allmänheten ej vet hvem kritikern är samt att den

På det dramatiska området har Mathilda Roos ej skurit sina bästa lagrar, men såsom romanförfattarinna intager hon en lika aktad som själfständig ställning. Hon strider ej under någon meningsbrytnings fana, en käck skriftställarepersonlighet med frisk berättarförmåga, en romanförfattarinna, kanske för mycket benägen för det romantiska som under någon tid betraktats såsom otillåtligt i romanen. Själständig och rask i sin skildring är också Anna Kjerrman, född Wahlenberg, till sitt yttre »mera», såsom någon yttat,

Mathilda Roos.

senare då först kan riktigt tillfredsställa möjliga anlag för ett hänsynslöst skriftsätt, något som ännu i våra dagar kännetecknar en och annan literär granskare eller sådana som vilja gifva sig utseende af att vara det.

Verkliga literära granskare ha ej saknats under detta årtionde, och C. D. af Wirsén, Anders Flodman († 1884), J. A. Björklund, Hj. Sandberg m. fl. ha gjort sina namn kända och aktade, äfven af motståndare.

* * *

Vi ha talat om svenska akademien, enskilda literära salonger och alldeles fristående skriftställare, men i vårt årtiondes Stockholm finnas nog flera literära samkväm. Ett sådant är t. ex. sällskapet *L. V.* (litteraturvännerna), hvars egentliga betydelse dock tyckes ligga mer i umgängeslivet än i literära sträfvanden, men i båda afseenden är förtjänt af aktning och uppmärksamhet.

Sällskapet grundades Maria bebådelsedag 1864, då typografiska föreningen till sin högtidsdag i *De la Croix'* salong inbjudit åtskilliga skriftställare af båda könen, förläggare och boktryckare. Där kom man öfver ens om att bilda ett litet samfund, oberoende af eleganta toaletter och dyra supéer, och där stelheten aldrig skulle få inträde. Sällskapet samlades till en början i en enskild bostad, tillhörande då varande mamsell Louise Söderqvist (nu gift med bokförläggaren S. Flodin), där literära smakfrågor afhandlades, utan att man lät störa sig af det dofva bullret från tryckpressarne i rummet bredvid. Mamsell Söderqvist var då boktryckare i Stockholm, sedan hon förut, 1858—62, utgifvit *Arboga Tidning*. Stundom gjorde man besök i det angränsande sätteriet för att med ett och annat ord uppmuntra de där arbetande unga kvinnorna.

I sällskapet syntes då Ulrika von Strussenfelt, känd under författarnamnet »Pilgrimen», Wilhelmina Stålberg, Octavia Carlén, Wilhelmina Gravallius (förf. till »Högadals prestgård»), öfversättarefirman N. & B. Spanier, Fredrika Wennberg o. s. v. Någon gång infann sig August Blanche, och Elias Sehlstedt var en flitig medlem. August Sohlman, C. H. Rydberg m. fl. dryftade här dagens frågor, ofta på ett qvickt sätt belysta af den unga lofvande författarinnan Mathilda Söderén, nu mera fru Langlet.

De gamla gingo bort, de unga åldrades innan den nya tidsriktningen frambragt den literära verld som nu har sin medelpunkt i hufvudstaden, och *L. V.*, som bestod mera af litteraturens vänner än dess idkare, måste söka sin verksamhet mera i det sällskapliga umgänget. Det var också det första offentliga sällskap, dit en man kunde medföra sin hustru och dotter. Familj efter familj har under årens lopp här åldrats och hit infört sina vuxna söner och döttrar. Sällskapet har därför också mera tycke af familj än klubb. Med undantag af några kortare mellantider, har *L. V.* haft sina sammankomster först på börsen, sedan på *Hôtel W6*. Då och då ställes till en musikalisk aftonunderhållning, en dramatisk-musikalisk soaré eller ett »tillfällighetsspex». Sammankomsterna en annars hvar fjortonde dag med föredrag. Sällskapet ger också ut en tidning, »*Literaturnisse*», hvilken utkommer en gång i månaden.